

GÖTLUNDA KYRKA

Götlunda kyrka 1:1, Götlunda församling, Arboga kommun, Västmanlands län

BESKRIVNING

Kyrkomiljön

Götlunda är den östligaste av Närkes socknar och sträcker sig från Arbogaån i norr till sjön Hjälmarens i söder. Genom bergigare natur och rikedom på skog skiljer sig landskapet från slättbygderna västerut. Jordbruk har av tradition varit dominerande näring och för att få mer brukbar mark sänktes Hjälmarens strandlinje under 1800-talet. Av naturliga skäl var även fisket länge betydande, inte minst kräftfisket tills kräftpesten slog ut beståndet i början av 1900-talet. Läget i en gränsbygd kom till uttryck senaste gången 1975 då socknen överfördes från Strängnäs till Västerås stift.

Socknens bebyggelse präglas i hög grad av laga skiftesreformerna som här var avslutade på 1910-talet. Ännu kan dock rester av äldre byar iakttas i Hasta, Nannberga och Alväng. De tre stora godsena Frötuna, Kåsätter och Sickelsjö spelade länge en central roll för kyrkans och socknens utveckling.

Som på många andra håll har en lokal höjdsträckning varit en utvald plats för socknens kyrka. Den ligger på högsta punkten av en nord-sydlig ås, omgiven av församlingshem, prästgård, arrendatorsgård, skola samt några vidhängande timrade bodar. Runt kyrkbyns 1700- och 1800-talsbyggnader har tätortsbebyggelse vuxit fram på 1950- 70-talet.

I bildens förgrund ses sockenstugan från 1700-talet, numera nyttjad som församlingshem. Bakom sockenstugan är sockenmagasinet från 1760 och kyrkan. Förbipasserande väg leder mot grannsocknen Medåker. Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Götlunda kan uppvisa två generationer prästgårdsbyggnader, i förgrunden den nyare från 1844. Till höger skymtar den äldre, som är byggnadsminnesförklarad, till sitt ursprung möjligen från 1600-talets senare hälft. Bakom syns taket på arrendatorsbostaden från 1910-talet. Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Kyrkoanläggningen

Kyrkogården är långsträckt i nord-sydlig riktning och omger kyrkan på alla sidor. Större utvidgningar har skett 1747-48, 1864, 1876-80 och 1918-20. Ett ännu nyare område med minneslund, anlagt 1972, finns utanför norra kyrkogårdsmuren. I söder vidtar ett parkområde, med ett tjugotal lönnar, som sträcker sig bort till prästgården.

Kyrkogårdens äldre del inhägnas på tre sidor av en huggen stenmur från 1864, bevuxen med olika sedumarter. Huvudingången i väster och norra ingången utgörs av dubbla spjalgrindar av svartmålat gjutjärn mellan kraftiga grå granitstolpar, krönta med runda stenkulor. Likadana grindar men med enklare stolpar finns i sydost och sydväst.

Grusade gångar förbinder de sammanlagt sju gravkvarteren. Området skuggas av ett femtiotal mäktiga lövträd. Dessutom förekommer många stora buskar och häckar.

Stor särprägel besitter de två kvarteren söder om kyrkan, med tidiga 1900-talsgravar som genomgående har kvar stenramar och krattade grusbäddar. Att detta äldre gravskick bevarats i så stor skala är ovanligt.

Götlunda kyrkogårds två södra gravkvarter - kanske på väg att bli unika

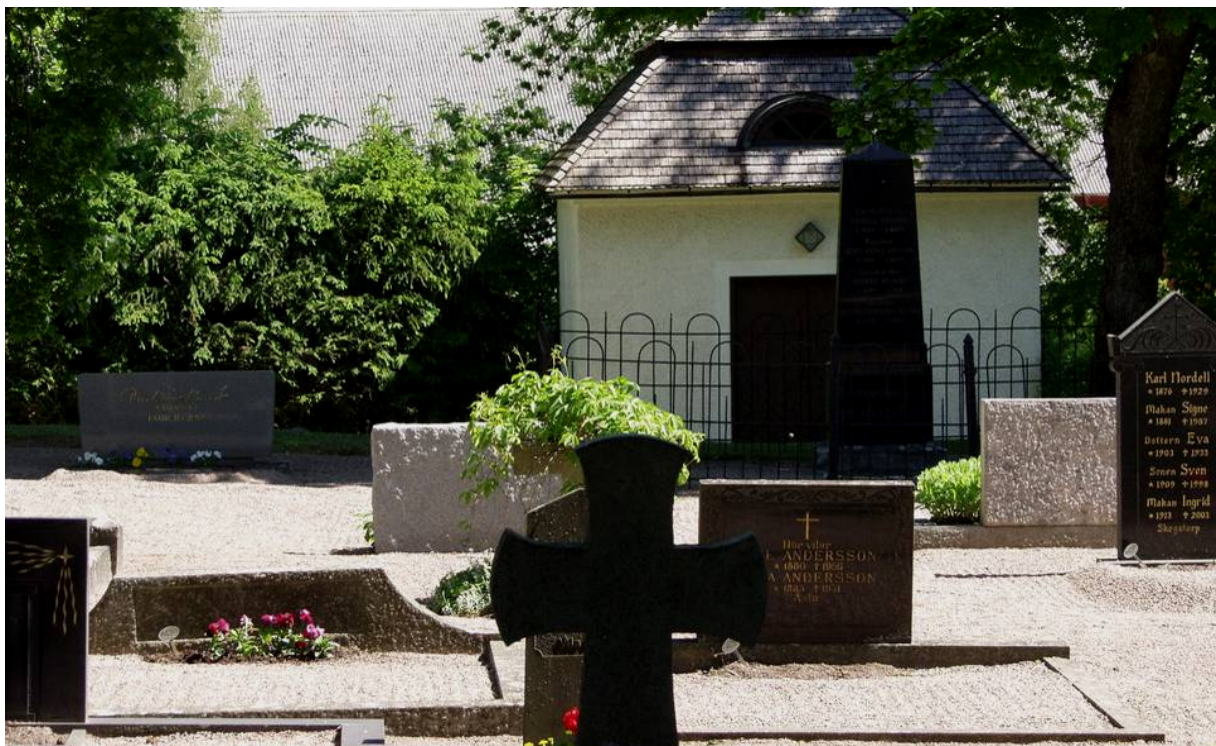
Övriga kvarter har genomgått en mer gängse utveckling och blivit till större delen grästäckta sedan mitten av 1900-talet. På östra sidan finns det så kallade allmänna varvet, där de avlidna begravts allteftersom dödsfallen inträffade, från 1700-talet fram till 1973.

Digitalfotografier
Rolf Hammarskiöld

I kyrkogårdens sydvästra hörn står ett sockenmagasin, uppfört av gråsten 1760, utvändigt spritputsat och täckt med spånklätt, brutet valmtak. Över ingångsdörren sitter en skulpterad minnesplatta i kalksten. Efter sockenmagasinets upphörande 1857 har byggnaden använts som bår- och redskapsbod. På motsatt sida av kyrkogården finns ett gravkapell, byggt 1930 efter arkitekt Bernhard Schills ritningar.

Ingången till före detta sockenmagasinet
Digitalfoton Rolf Hammarskiöld

Gravkapellet utformades med sockenmagasinet som förlaga – digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Götlunda kyrka härstammar väsentligen från en stor om- och tillbyggnad 1744, men i västra delen finns medeltida murverk kvar. Byggnaden är korsformig, bestående av korsarmar i norr och söder, rakt slutet kor i öster, samt torn med vapenhus i väster. Under korets östra del finns en välvd gravkammare för släkten Danckwardt – Lillieström, som till stor del bekostade 1744 års kyrkobygge. Sakristia tillkom 1897 i vinkeln mellan koret och norra korsarmen.

Tornet är upp till ljudgluggarna byggt av stora, delvis kluvna gråstensblock. Likartat murverk, fast uppblandat med kalk- och sandsten, återfinns i kyrkans murar

Sedan den senaste stora yttre renoveringen 1958-59 är kyrkans fasader avfärgade i en bruten vit nyans. Långhusets tak var helt spåntäckt till 1842-43, då det övre fallet täcktes med järnplåt. 1897 lades järnplåt även på det nedre fallet. All järnplåt blev i sin tur ersatt med koppar 1986 – Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

upp till fönstrens underkant. Tornets översta del består av gråsten uppblandat med tegel, långhusets övre murar och sakristian helt av tegel. Långhusets brutna, valmade tak täcks sedan 1986 av kopparplåt, tornets lanternin av äldre kopparplåt och längst upp av spån.

Norra sidan, med sakristian i bakgrunden – digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Sockeln är låg och överdragen med en tunn grå KC-slamning, frånsett sakristians högre, oputsade sockel av tuktad granit. Fasaderna har sedan 1959 en slätputs av KC-bruk, struken med vit cementfärg. Överst löper en putsprofilerad gesims. I de stora, rundbågiga fönstren sitter bågar av smitt järn, med rosettornament och små, blyinfattade rutor. Ingångarna i väster genom tornet och i söder genom korsarmen har rusticerade omfattningar från 1897, med brutna gavlar och överstycken av tegel och puts. Västportalens helfranska pardörr med mässingstrycke är från

Västportalen – digitalfoto Rolf Hammarskiöld

samma tid, medan södra portalen har kvar 1740-talets spegeldörrar.

Kyrkorummet täcks av tunnvalv som bildar ett stort kryssvalv i mittkvadranten mellan korsarmar och långhus. Valvanfängen markeras med en enkelt profilerad gesims. Såväl valv som väggar har slätt rivna ytor, rikt dekorerade med artisten Edvard Berghs freskomålningar i nybarock, fränsett de nedersta väggytorna som är målade med oljefärg. Målningarna utgör en del av den gestaltning interiören

fick vid en förnyelse 1896-97, ledd av arkitekt Agi Lindegren. Då lades även de nuvarande golven, i mittgången bestående av kalkstensplattor, lagda i mönster med inramande fris, samt i bänkkvarteren fernissade bräder. Bänkraderna är öppna, med snidade gavlar som ådrats för att efterlikna cederträ.

Ådrad är även predikstolen, vars korg har utbuktande mitt- och sidopartier, prydd av snidade, förgyllda rokokoorntament. Ljudtaket följer korgens form och kröns upptill av lammet med korsfanan vilande på boken med de sju inseglen. Predikstolen tillverkades 1764 av bildhuggare Rudén i Stockholm, men dess nuvarande målning gjordes 1897.

Långhusets västra del upptas av en läktare på fyra kannelerade pelare av trä. Läktaren ombyggdes 1897 då den i likhet med bänkinredningen målades i cederträimitation, med förgyllda detaljer. Läktarens mittparti utbyggdes 1948, i samma stil som den befintliga barriären. Läktarorgelns fasad i nybarock byggdes av E A Setterquist 1890.

I det upphöjda koret består golvet av diagonalt lagda svarta och vita marmorplattor. Altaruppsatsen av trä och gips är ännu ett verk från 1897, gestaltad med perspektivistiskt ställda kolonner och krönt av änglar svävande på moln. Altaruppsatsens ytor är marmorerade i ljust brun och rödaktig ton, de ornamentala och figurala detaljerna vita. Altartavlan som föreställer Nattvarden målades av Lars Bolander 1773, blev 1897 överförd från den tidigare altaruppsatsen. Samtidigt tillkom altarringen, med räcke av svarvade kolonner, ådrade i cederimiterande nyans. Altaret är från senare hälften av 1700-talet, rödmarmorerat och på framsidan prytt med en förgylld festong.

Digitalfotografier Rolf Hammarskiöld

Träsniderier från en tidigare altaruppsats smyckar numera södra ingångens påkostade vindfång. Pardörrarna i detsamma är från 1897, i tidstypiskt utförande med ”ångsågsprofiler”, mässingshandtag och balansgångjärn. På ömse sidor om dessa sitter lagens tavlor, utförda av Adrien Masreliez 1773.

En ådrad järndörr leder från koret in till sakristian, utbyggd 1897, belägen tre steg lägre. Rummet har plant, putsat tak, med hålkäl i övergången mot de likaledes putsade väggarna. Golvet består av breda, oljade bräder. I västra muren finns en rundbågig nisch med ett andaktsaltare. En trappa i östra delen leder ner till ett tidigare pannrum, där bergvärmepumpar numera är placerade.

Sakristians möblering är delvis kvar sedan sakristian blev tillbyggd 1897.
Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Kort historik

Enligt traditionen skall platsens första kyrka ha uppförts omkring 1090, efter befallning av jarlen Eric Gothus. Skriftliga urkunder för denna händelse saknas dock. Säkrare är uppgiften att Lungers socken vid Hjälmarén i söder inkorporerades med Götlunda år 1449. Då krävdes en utvidgning av sockenkyrkan, alternativt nybyggnad. Långhuset fick ungefär samma bredd och längd som dagens (minus korsarmar). Mot norr blev sakristia utbyggd. Västtorn fanns, fast lägre än det nuvarande. På tornets södra sida har en liten gotisk/spetsbågig fönsteröppning lokaliserats, vilken förmodligen ger en god bild av hur de ursprungliga kyrkfönstren såg ut. Kyrkorummet var i början antagligen täckt med ett trätak. I koret fanns ett altarskåp med helgonbilder. Valv slogs över kyrkorummet omkring 1490.

Vid visitation 1691 klagade församlingen över att kyrkan var för liten och mörk. Längre förbereddes en utbyggnad, men kontraktet som tecknades 1743 med murmästare Jan Fredrik Stein innebar istället att en helt ny kyrka skulle byggas. Pådrivande var säkert den förmögna släkten Danckwardt – Lillieström på Frötuna, som till största delen bekostade bygget.

Församlingens medeltida kyrka revs 1743 och i september samma år lades grunden till en ny. Året som följde murades långhusets väggar, medan tornets i högre grad byggde på befintliga medeltida murverk. Förutom gråsten och tegel användes kalksten och sandsten vid murningen. För att vinna utrymme byggdes korsarmar ut mot norr och söder. Fasaderna slätputsades och avfärgades i ljust röd nyans, samt ljusgrå hörn och omfattningar. Fönstren som insattes är de allttjämt befintliga av järn. Taket fick brutet fall och var ursprungligen täckt med spån som kokats i vitriolvatten. Över kyrkorummet slogs tunnvalv med trästomme. I gångarna lades kalkstengolv, i bänkkvarteren tegel, i koret gravhällar och ett schackrutigt stengolv. Den ursprungliga, slutna bänkinredningen var färdig till tre fjärdedelar den 14/12 1743, då en ceremoni hölls och församlingsborna avtackades för årets uppnådda insatser.

Åren 1745-47 tillkom en klockvåning i tornet, dit klockorna flyttades från en tidigare klockstapel. Kyrkorummet fick läktare på alla sidor om korsmitten, även i öster bakom altaret där en orgel senare kom på plats. Under den östra läktaren fanns den ursprungliga sakristian inrymd. Vid kyrkans invigning den 30/8 1747 var förmodligen mycket av inredningen hämtad från den medeltida kyrkan. Under 1700-talets senare hälft tillkom successivt altaruppsats, predikstol och orgelverk, vilka bättre svarade mot det nya, avsevärt större kyrkorummet.

På 1840-talet krävdes den första större upprustningen, delvis framtvingad av ett blixtnedslag. Långhusets övre takfall belades med plåt (istället för tidigare spån) kyrkorummet vitlimmades och golven blev delvis nylagda.

Kyrkorummet fotograferat i mitten av 1890-talet, då valv och väggar var mycket mer sparsamt dekorerade än idag. Läktare fanns såväl i korsarmarna som bakom koret. Bänkinredningen var den ursprungliga från 1744-45, fast dörrarna hade tagits bort 1876. Predikstolen från 1764, tillverkad av bildhuggare Rudén i Stockholm, var vitmålad, förgylld och hade en draperimålning till bakgrund. I koret ses altaruppsatsen, tillverkad 1773 av bildhuggare Masreliez i Stockholm. På ömse sidor om koret ledde portaler in till sakristian som då var inrymd bakom koret, under orgelläktaren. Bilden är en digital kopia av ett foto som sannolikt togs inför den stora omgestaltning som skulle ske 1896-97.

En betydligt mer genomgripande omgestaltning och modernisering följde 1896-97, efter handlingar upprättade av arkitekt Agi Lindegren. Största yttre förändringen var att en helt ny sakristia blev utbyggd i hörnet mellan norra korsarmen och koret. Norra portalen sattes igen, medan de södra och västra blev ombyggda och fick sina nuvarande, skulpterade omfattningar i nybarock. Fasaderna spritputsades och avfärgades i en gulvit ton. Yttertaget täcktes i sin helhet med falsad, svartmålad plåt.

För att få mer ljus och rymd i kyrkorummet revs södra, östra och norra läktarna. Alla golv lades om med de stenplattor som finns idag.

Valv och väggar som dittills varit till största delen vitlimmade fick en heltäckande dekormålning: kvadernmönstrade väggar, gröna bårder över fönsteröppningarna och fältindelade dekorer på valvbågarna.

Strängnäs domkapitel kritiserade Agi Lindegrens föreslagna dekorationer för att vara "i jesuitstil". I ett genmäle hävdade han att de var "hämtade från med kyrkans uppbyggnad samtida förebilder".
Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

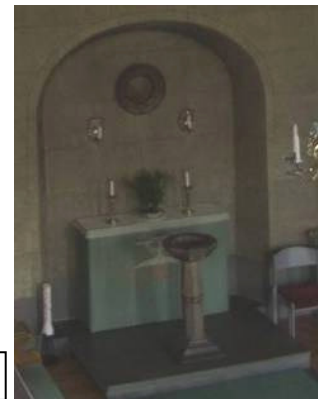
Nya, öppna bänkrader byggdes, ådrade i cederimitation med förgyllda detaljer. Likadant målades predikstolen och en nybyggd barriär på västra läktaren, som gjorts om till orgelläktare istället för den rivna läktaren i öster. En värmeugn installerades i norra korsarmen, där tidigare varit ingång.

Genom att en ny sakristia byggts kunde den som funnits förut tas bort och koret förstoras i motsvarande grad. En djupare altarpnyad, med perspektivistiskt ställda kolonner, gjordes av bildhuggare Nyberg i Stockholm. Även altarringen var ny, medan det gamla altaret och altartavlan inordnades i den nya kompositionen.

Agi Lindegren uppgav själv att altarpnyaden han ritat var en förminskad och förenklad efterbildning av Stockholms slottskapells altarpnyad. Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Vid nästa förnyelse 1949-50, tog ansvarige arkitekten Bernhard Schill i huvudsak fasta på den gestaltning kyrkorummet fått 50 år tidigare. Valvets och väggarnas nedsotade målningar rengjordes och retuscherades, altarpnyaden ommålades i likadana nyanser som förut. Norra korsarmens värmeugn, främsta orsak till nedsmutsningen, togs bort och istället gjordes där en liten dopplats. Läktaren utbyggdes med ett mittparti och barriären kompletterades med nya delar i likadant utförande som förut. Under sakristian grävdes en källare där en oljepanna installerades, så att kyrkan fick vattenburen centralvärme.

Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Inför en stor yttre renovering 1958-59 förordade dåvarande landsantikvarien i Örebro, Bertil Waldén, en återgång till slätputsade fasader avfärgade i ljusröd ton. Församlingen godtog slätputs, men valde att låta avfärpa i bruten vit nyans. Fasadrenoveringen innebar nedknackning av nästan allt befintligt bruk från 1744 och senare, så att murverken för en tid var frilagda och dokumenterades. Vid nyputsningen användes ett styvt KC-bruk.

Vid en omläggning 1986 blev yttertaket 100-150 år gamla järnplåtar var uttjänta och ersattes med koppar. Kyrkans elsystem förnyades 1998, samtidigt som en del inre rengöring och målning skedde. Sedan 2003 värms kyrkan med bergvärme.

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning

Götlunda kyrka från 1744 är med sin korsplan och sina brutna takfall typisk för dåtidens kyrkobyggande. Den koppar- och spåntäckta lanterninen, de ornerade järnfönstren med blyinfattat glas och södra portalens ingångsdörrar är bevarade ursprungsdetaljer av stor betydelse för byggnadens karaktär. Bland senare yttre förändringar märks främst 1800-talets övergång från spån- till plåttak och 1897 års utbyggnad för sakristia. Vidare skänker fasadernas enhetligt vita färg från 1958-59 ett annat uttryck än 1740-talets ljusst röda färg väggfält och grå omfattningar. Ytterligare två markanta tillägg är södra och västra sidans portiker, från 1897, men de är mer i samklang med byggnadens ursprungliga stildräkt.

Kyrkorummet präglas mest av Agi Lindegrens omgestaltning i nybarock 1897. Sedan dess består golven, bänkinredningen, altarpopsats och nästan all färgsättning. Lindegrens bruk av barockens former och färger skedde visserligen med tanke på tiden för kyrkans tillkomst, men resulterade i en interiör som förefaller kunglig snarare än kyrklig. Den har till dags dato bevarats nästan ograverad och är idag stiftets kanske bäst bevarade exempel på restaureringskonsten runt sekelskiftet 1900.

På kyrkogårdens två södra gravkvarter har gravarna, från 1900-talets första decennier, fått behålla sina ursprungliga stenramar och grusade ytor som regelbundet krattas. Att detta äldre gravskick bevarats i så stor skala är ovanligt.

Kyrkbyns bebyggelse från 1700- och 1800-talen bildar med sina välhållna drag en av länets mer välbevarade miljöer i sitt slag. Av särskilt intresse är platsens två generationer prästgårdsbyggnader, vilka ligger på samma tomt.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- Bevarade ursprungliga exteriördetaljer är av stort bevarandevärde, såsom fönstren, södra portalens ingångsdörr och den spåntäckta lanterninen.
- På kyrkvinden finns en yta bevarad ursprunglig ljusröd puts från 1740-talet. Utifrån denna kan en mer ursprunglig färgsättning återskapas vid framtida fasadrenovering.
- Kyrkorummets fasta inredning och målningar blev nygjorda, eller blev helt inordnade den av Agi Lindegren genomförda omgestaltningen 1896-97. Idag är interiören stiftets kanske bäst bevarade exempel på restaureringskonsten åren runt 1900 och därför angelägen att bevara.
- För värdering av kyrkogårdens kulturhistoriska värden hänvisas till kyrkogårdsinventeringen 2001-2002, genomförd av f d antikvarien Eiwor Sandberg

Redaktionella uppgifter

Inventeringsperiod: 2004-06 och 2005-12

Fältinventering: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Rolf Hammarskiöld, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

Rapporten färdigställd: 2006-11-22

Källor och litteratur

Otryckta källor

Riksantikvarieämbetets antikvarisk-topografiska arkiv (ATA):

- Protokoll från inventering den 27 september 1830, i anledning av Kunglig majestäts nådiga förordning angående forntida minnesmärkens bevarande och fredande, av den 17 april 1828
- Handlingar angående inre renoveringen 1949-50
- Handlingar angående yttre renoveringen 1958-59

Västmanlands läns museums arkiv (VLM):

- Fotografier från fasadrenoveringen 1958, tagna av Bertil Waldén
- Fotografier och rapport om upprustningen 1998
- Fotografier och rapport om bergvärmeinstallationen
- Kyrkogårdsinventering 2001-2002, genomförd av pensionerade antikvarien Eiwor Sandberg, på uppdrag av Arboga kyrkliga samfällighet

Litteratur

Edlund, Lennart: Götlunda kyrkomiljö – i gränslandet mellan Närke och Västmanland/*Tidernas kyrkplatser, tolv kyrkomiljöer i Västmanlands län – Västmanlands läns museum 1998, s 35-40/*

Sárkány, Tamás: Lillkyrka och Götlunda kyrkor - Glanshammars härad, Närke band I:5/*Volym 141 av Sveriges kyrkor, konsthistoriskt inventarium/* Stockholm: Almqvist & Silén, Hans Fredrik: Götlunda kyrka - Västerås stifts kyrkoberivningskommitté 1997

Wiksell Sveriges kyrkor Närke; 141. 1:5 1971

Wikberg, Joel: Götlunda från forntid till nutid – Utgiven av Götlunda hembygdsförening med anslag från Götlunda kommun 1950

Övriga tryckta källor

- Artikel om inre renoveringen 1949-50, införd i Örebro dagblad (ÖD) 1950-08-21
- Artikel om takets omläggning 1986, införd i Bärgslagsbladet 1986-08-08

Sammanställning av viktiga händelser för kyrkan, relaterade till källor

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1090 (ca)	Nybyggnad (osäker uppgift)	Enligt traditionen skall platsens första kyrka ha uppförts omkring 1090, efter befallning av jarlen Eric Gothus. Skriftliga urkunder för denna händelse saknas.		Silén, s 1 Wikberg, s 39-40
1450 (omkring)	Ändring - ombyggnad	Då Lungers socken vid Hjälmarén i söder inkorporerades med Götlunda 1449 krävdes en utvidgning av sockenkyrkan, alternativt nybyggnad. Dess långhus fick ungefär samma bredd och längd som det nuvarande (minus korsarmar). Mot norr var sakristia utbyggd. Västtorn fanns, lägre än det nuvarande. På tornets södra sida har en liten gotisk/spetsbågig fönsteröppning lokaliserats, vilken förmodligen ger en god bild av hur de ursprungliga kyrkfönstren såg ut. Kyrkorummet var i början antagligen täckt med ett trätak. I koret fanns ett altarskåp med helgonbilder. I ett avlatsbrev från 1451 omtalas ett Helga kors och ett Sankt Olofs altare		Sárkány, s 763, 766, 772
1490 (omkring)	Valvslagning	Valv slogs över kyrkorummet.		Sárkány, s 766
1585		Då Petrus Jonæ var biskop i Strängnäs stift blev Götlunda överfört till Västerås stift och kvarblev där till 1613		Wikberg, s 43
1613		Efter att i 28 år ha tillhört Västerås blev Götlunda åter överfört till Strängnäs stift.		Wikberg, s 43
1661	Specifika inventarier - dopfunt	En 103 cm hög och smal dopfunt skulpterad av kalksten blev insatt, skänkt av kyrkoherde Samuel Hallman och hans hustru Brita Olofsdotter. Deras bomärken ingraverades på cuppens undersida. Runt cuppan finns en inskrift enligt vilken Hallman invigde funten 1661. Dopfatet är ett tyskt mässingsarbete från 1600-talets förra hälft.		Sárkány, s 775
1691		Vid visitation 1691 klagades över att kyrkan var för liten och mörk		Sárkány, s 766
1720	Fast inredning - orgel	I inventering 1720 finns första uppgiften om att kyrkan hade orgel <i>"I st söndrigt posityfhitskenkt av sal. Hr Generalen och guvernören Lillieström med randigt kläde på"</i>		Sárkány, s 774
1740	Specifika inventarier - altarskåp	Församlingen beslöt att avlägsna kyrkans medeltida altarskåp. I protokollet skrevs <i>"Altartavlan får väl borttagas dels therefore at hon gjort nog mörkt i koret dels ock therfore at hon en afguda zirat varit, thy Thores, Odens och Frickas bilder äro uti henne satta"</i> (sannolikt missuppfattade helgonbilder)		Sárkány, s 772
1743	Ritning godkänd/ bygglov	Den 10/9 1743 upprättade församlingen kontrakt med murmästare Jan Fredrik Stein om uppförande av en ny kyrka, delvis på den medeltida kyrkans murar. Grundläggningen skedde i september 1743.		Sárkány, s 766 Wikberg, s 62

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1744	Nybyggnad	<p>Under mars-november 1744 pågick bygget av en ny församlingskyrka. Dess långhus fick ungefär samma yttermått som den medeltida kyrkan (medeltida murverk finns kvar i tornet). Till detta fogades korsarmar, sakristia bakom koret, samt ett högre västtorn än förut. Långhusets murar utfördes nedtill av gråsten, kalksten och sandsten, längre upp av tegel. På fasaderna slogs slätputs, möjligen grovt slagen, avfärgad i ljust röd nyans, samt ljusgrå hörn och omfattningar. Taket fick brutet fall och täcktes med spån kokade i vitriolvatten.</p> <p>I gångarna lades kalksten, i bänkkvarteren tegel och i koret gravhällar och ett schackrutigt stengolv. Över kyrkorummet slogs putsade tunnvalv av trä, vilka i mittkvadranten bildade kryssvalv.</p> <p>Läktare byggdes i korsarmarna, över långhusets västra del och bakom altaret.</p> <p>Bänkinredningen blev färdig till tre fjärdedelar. Vid kort ceremoni den 14/12 avtackades församlingen för årets uppnådda insatser.</p> <p>(Byggnadskostnaderna uppgick till 31 718: 15 ½ daler kopparmynt, varav Johan Danckwardt - Lillieström bidrog med 14 972: 9 hans anförvanter med 4 355: 15, socknens skattebönder med 2 506: 6, frälsebönderna 1 643: 6 ½, kyrkan av egna medel med 8 241: 12.)</p>	<p>Slottsbyggmästare Petter Gerdes (troligen)</p> <p>Murmästare Jan Fredrik Stein</p>	<p>Sárkány, s 766-767</p> <p>Wikberg, s 62-63</p> <p>VLM: Foton Waldén 1958</p>
1744-47	Påbyggnad Invigning	<p>Klockorna flyttades från klockstapeln upp till nybyggd klockvåning i tornet. Klockstapeln revs kort tid senare</p> <p>Kyrkorummet inreddes i sin helhet.</p> <p>Invigning av den helt färdigställda kyrkan förrättades den 30/8 1747 av kontraktsprost Gustav Hedman i Glanshammar.</p>		<p>ATA: Protokoll 27/9 1830</p> <p>Sárkány, s 756, 760, 767</p>
1748	Specifika inventarier - tornur	Ett tornur installerades	Urmakare Johan Berglin, Västerås	Sárkány, s 760
1755-56	Ändring – ombyggnad, tak	Taket reparerades. Dess övre del belades med nya spån av ek.		Sárkány, s 767
1757	Fast inredning - bänkinredning	Bänkkvarteren målades i vitt		Sárkány, s 773
1764	Fast inredning - predikstol	Predikstol färdigställdes. På väggen bakom gjordes en draperimålning.	Bildhuggare Rudén, Stockholm	ATA: Protokoll 27/9 1830
1766	Vård/underhåll - stomme	Efter ett blixtnedslag krävdes större reparation av kyrkans tak och valv		Sárkány, s 767
1773	Specifika inventarier - altartavla	Altartavla föreställande nattvarden målades och fick inramning av ett snidat, rikt förgyllt ramverk.	Hovmålare Lars Bolander, bildhuggare Adrian Masreliez	Sárkány, s 768-772
1782	Fast inredning – orgel	10-stämmigt orgelverk färdigställdes, placerat på östra läktaren, bakom altaret	Orgelbyggare Per Schiörlin Bildhuggare Nils Hamberg	ATA: Protokoll 27/9 1830

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1795	Vård/underhåll – exteriör	Yttertaket rödfärgades och ströks med olja		Sárkány, s 767
1802	Vård/underhåll – exteriör	Tornhuven reparerades	Mäster Jernholm, Arboga	Sárkány, s 767
1842-43	Vård/underhåll – exteriör Ändring – ombyggnad, golv	Kyrkans utvändiga gesims, hörn, samt dörr- och fönsternischer vitlimmades. Kyrkorummets stenlagda gångar belades med brädgolv		Sárkány, s 767 Wikberg, s 72-73
1844-46	Vård/underhåll – stomme Arkitektur - bunden utsmyckning – måleri, interiör	Den 9/7 1844 slog blixten ned i kyrkans torn, vilket framtvängde en större reparation av takets bärande delar och täckning. Långhusets övre takfall belades med plåt (istället för tidigare spån) Takstolarna reparerades. Lanterninens kopparbeklädning lagades Innerväggarna vitlimmades. Bänkkvarteren målades med oljefärg Predikstolen ommålades i vitt och förgylldes	Murare Bergholm, Berga i Medåker	Sárkány, s 773 Wikberg, s 75
1847	Ändring – ombyggnad, trappa	Trappa från långhusets västra del till tornet ersattes med den nuvarande från tornets bottenvåning		Wikberg, s 76
1874	Specifika inventarier – tornur	Tornuret från 1748 borttogs och försålades		Sárkány, s 760
1876	Fast inredning - bänkinredning	Bänkkvarterens dörrar borttogs		Sárkány, s 773
1890	Fast inredning – orgel	Orgelverk skänktes till kyrkan av hemmansägare Lars Erik Ersson och hans maka.		
1896-97	Nybyggnad – sakristia Ändring – ombyggnad, port Ändring – restaurering, exteriör Återinvigning	Vid stor förnyelse år blev sakristia utbyggd i hörnet mellan norra korsarmen och koret. Portalerna ombyggdes och fick då sina nuvarande, skulpterade omfattningar Fasaderna spritputsades och avfärgades i gulvit ton, omfattningarna slätputsades Predikstolen ådrades i cederimitation Öppna bänkrader tillkom (istället för de slutna bänkkvarteren) vilka målades i imitation av ceder med rika förgyllningar I koret lades golv av svart och vit marmor Korsarmarnas läktare och östra läktaren nedtogs Orgeln flyttades till västra läktaren, målades i blågrön ton, samt förgylldes i gustaviansk stil Läktarens fick ny barriär, som ådrades Altarprydnad i nybarock kom på plats, med perspektivistiskt ställda kolonner och rik skulptural utsmyckning – altartavlan från 1773 överfördes till den nya altarprydnaden Vid södra ingången byggdes ett vindfång som pryddes med sniderier från den tidigare altarprydnaden. Norra ingången igenmurades. För uppvärmning installerades två värmeugnar. Kyrkan återinvigdes den 11 april 1897	Arkitekt Agi Lindgren Dekorationsmålare Edvard Bergh Bildhuggare Nyberg	Sárkány, s 757, 767- 773 Wikberg, s 100-101

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1897	Ändring – ombyggnad, tak	Långhusets tak blev plåttäckt i sin helhet (istället för tidigare spån) sommaren 1897		Wikberg, s 101
1930	Nybyggnad	Bisättningshus uppfördes på kyrkogårdens sydöstra del	Arkitekt Bernhard Schill	
1949-50	Ändring – restaurering – interiör Teknisk installation - värme	Valvets och väggarnas nedsotade målningar rengjordes med vetedeg, limfärgsretuschering Altaruppsatsen ommålades i likadana nyanser som förut. Skadade delar av förgyllningen gjordes om. Läktaren utbyggdes med ett mittparti Innanför den igenmurade norra ingången iordningställdes en liten dopplats. Centralvärme infördes i kyrkan. I källaren under sakristian installerades en oljeeldad panna	Arkitekt Bernhard Schill Konservator Sven Dalén	ATA: rapport 15/9-1951 A T 1949-05-23 Ö D 1950-08-21 Sárkány, s 763
1951	Specifika inventarier - tornur	Nytt tornur anskaffades		Sárkány, s 760
1958	Äldre kulturhistorisk inventering	Inför fasadrenovering förordade dåvarande landsantikvarien i Örebro, Bertil Waldén, ett mer ursprungligt utseende: helt slätputsade fasader, väggfälten i ljusröd nyans och omfattningarna vita. Församlingen accepterade slätputs, men ville behålla den befintliga, gulvita nyansen. Kungliga Byggnadsstyrelsens tillstånd härtill 1958-05-29		ATA: 330-2467-1996, PM 1998
1958-59	Ändring – ombyggnad, exteriör	Såväl 1897 års spritputs som kvarsittande 1700-talsputs knackades ner, så att murverken frilades. Nyputsning skedde med KC-bruk och avfärgning med helt vit cementfärg (aktivan) På sockeln slogs spritputs som KC-ströks mörkgrå	Byggnadsfirman H Ståhl, Norrköping Byggmästare Hilding Lund, Arboga	ATA: Arbets - beskrivning 23/5 1956
1986	Ändring – ombyggnad, tak	Långhusets tak blev omlagt sensommaren 1986 och täcktes då med 0,7 mm kopparplåt, med tvärfalsar halvt- i -halvt. Över den gamla underlagspanelen lades först träfiberplattor och tjärpapp	AB Byggnadsvård Edvard Ruin Erikssons plåtslageri	ATA: dnr 1432/86, anbudshandling 1986-04-28 Bbl 1986-08-08
1987	Vård/underhåll	Kyrkans valv isolerades på ovansidan med 250 mm mineralullsmatta. Ingångsdörrarna tätades	AB Byggnadsvård Edvard Ruin	ATA: dnr 4648
1998	Vård/underhåll – exteriör, fönster Vård/underhåll - målningsarbete Teknisk installation – el	All sockelputs borttogs, fränsett de understa, grovt slagna skikten. Ny slamning slogs på – för att förbättra grundens ventilation gjordes ventiler. Tornets fasader lagades med KC-bruk och ströks med gråvit KC-färg, i nyansen <i>NCS S 1000-N</i> Alla fönstren renoverades, fick nya blyspröjsverk. Trasiga rutor ersattes med munblåst franskt glas. Vapenhusets och förrummet till orgelläktaren målades med ljusgul silikatfärg Läktargolvets brädgolv slipades och oljades I sakristian tillkom ny elcentral Sakristians tak och väggar målades med plastfärg. I kyrkorummet drogs nya elledningar, för att dölja/skydda dessa uppsattes fotlister med likadan profil som på bänkkvarteren. Dagvattenledningen runt kyrkan förnyades	L J byggteam, Arboga AB Arboga måleri EL: adABACUM, Örebro	VLM: Rapport 1998-11-20, dnr 98: 69-316

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
2003	Teknisk installation – värme	Bergvärme installerades. Energibrunnar borrades norr om kyrkan varifrån ledningar drogs till sakristians källare. Värmepumpar placerades där förut varit oljepanna		VLM: rapport 2003-10-27, dnr 030036
2005-2006	Vård/underhåll	Första vård- och underhållsplanen upprättades för Götlunda kyrka	Sven-Erik Nylander	